

תובענות ייצוגיות

יולי-אוגוסט 2024

עו"ד דורון רדעי עו"ד ניצן גדות

- 1 **שימוש לרעה במכשיר התובענות הייצוגיות במסגרת תביעות נגישות**
עממ 3134/24 היבה למען האדם הנזקק נ' עיריית אילת ואח'
- 2 **בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד המדינה בעילה נזיקית – האם אפשרית?**
עמ"מ 4230/24 גיל יחיאל אלמליח נ' מדינת ישראל
- 3 **"האותיות הקטנות" בתקנון לא מרפאות בהכרח הטעיה צרכנית**
רע"א 5548/24 שופרסל בע"מ נ' ניצן לוי
- 4 **עיכוב ביצוע פסק דין בתובענה ייצוגית**
עמ"מ 5975/24 מדינת ישראל-רשות המסים נ' עו"ד רשף חן

- 1 **שימוש לרעה במכשיר התובענות הייצוגיות במסגרת תביעות נגישות**
עממ 3134/24 היבה למען האדם הנזקק נ' עיריית אילת ואח'

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כבוד השופט איברהים בולוס) אשר דחה על הסף בקשה לאישור תובענה ייצוגית שעניינה נגישות נכים.

למרות שהמערער הודיע, לאחר שמיעת הערות בית המשפט בדיון, כי הוא אינו עומד על הערעור, בית המשפט העליון (כבוד השופט עופר גרוסקופף), ראה לנכון להוסיף את הדברים הבאים, תוך כדי שהוא דוחה את הערעור: "החל משנת 2022 הגיש עו"ד ספורי בשמה של המערערת, היבה למען האדם הנזקק (ע"ר) (מספר עמותה 580532729) (להלן: העמותה), עשרות רבות של בקשות לאישור תובענה כייצוגית (לפי ספירה במערכת "נט המשפט" – 94. להלן: בקשות האישור). בקשות האישור הללו, רובן ככולן, הוגשו לבית המשפט המנהלי נגד מועצה מקומית או עירייה מכוח פרט 9(1) לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: חוק תובענות ייצוגיות או החוק) בטענה להפרה של הוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 (להלן: חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות). בכל בקשות האישור העמותה רשומה כמבקשת המייצגת היחידה (דהיינו, ללא מבקש מייצג שהוא חבר קבוצה, ואשר נטען כי עומדת לו עילת תביעה אישית). גם גורלן של בקשות האישור דומה בעיקרו – ביחס למרביתן הוגשה בקשת מוסכמת להסתלקות, כאשר בחלק מהמקרים הוגשה בצדה בקשה מוסכמת לקבלת שכר טרחה וגמול (צנוע בהיקפו – לרוב כ-1,000 ש"ח לעמותה וכ-4,000-5,000 ש"ח לעו"ד ספורי) לפי סעיף 16 לחוק תובענות ייצוגיות. במקרים אחרים הוגשה בקשה חד צדדית להסתלקות, או למחיקת הבקשה, וביחס לחלק מבקשות האישור

הוגשה בקשה לעיכוב הדיון לאור פסק הדין וערעור זה. ומכלל שנעשה נלמד שלא נעשה – באף אחת מהן (למיטב בדיקתי) לא התקיים דיון לגופה של בקשת האישור.

נקל להיווכח כי התנהלות זו, אשר מאחוריה עומד אדם אחד – עו"ד ספורי, לא רק שאיננה מגשימה את תכליותיו של חוק תובענות ייצוגיות, אלא מהווה שימוש לרעה במכשיר התובענה הייצוגית. לכך שני היבטים, האחד דיוני והשני מהותי. מהבחינה הדיונית, את התובענה הייצוגית, על פי המבנה שייצר המחוקק, צריכים להוביל שני גורמים: מבקש/תובע מייצג, שבמקרה הרגיל הוא חבר קבוצה הנוטל על עצמו את השליחות לפעול בשם כלל חברה; בא כוח מייצג, עורך דין המייצג את עניינם של חברי הקבוצה בפני בית המשפט... והנה, במודל שייצר עו"ד ספורי אין בנמצא מבקש/תובע מייצג של ממש, וחלף זאת אנו מוצאים כמבקש מייצג את העמותה, אשר על פי קביעותיו של בית המשפט קמא, הטעם המרכזי, אם לא היחיד, לקיומה בעת הזו, הוא לשמש כסות המאפשרת לעו"ד ספורי לנקוט בהליכים ייצוגיים בהתאם למודל שתואר לעיל... מהבחינה המהותית, ניכר כי השימוש שעושה עו"ד ספורי במוסד התובענות הייצוגיות אינו על מנת לקיים דיון משפטי בטענות שהוא מעלה בבקשות האישור, אלא בכדי שיימצא לו כלי דיוני באמצעותו יוכל לקבל תשלום בגין התרעה על הפרות של הוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות. על כך ניתן ללמוד מהעובדה שעו"ד ספורי אינו מנהל בשום מקרה את הדיון בבקשות האישור הרבות שהוא מגיש לגופן, אלא מסתפק בהסתלקות מהן, בין אם מתוגמלת ובין אם לאו, לאחר שהוא ממצה את האפשרות לקבל שכר טרחה וגמול. אלא ששימוש כזה במנגנון התובענה הייצוגית אינו תואם את תכליותיו. אכן, יתכן שראוי לתגמל אזרחים המצביעים על תקלות כאלה או אחרות ביישום הדין על ידי רשויות המינהל, ואולם הגשת תובענה ייצוגית איננה יכולה להיות הליך שכל תכליתו היא לאפשר תגמול שכזה. שכר הטרחה והגמול הם אומנם התמריץ הכלכלי להגשתן של תובענות ייצוגיות – המנוע המניע את ההליך הייצוגי – ואולם אין הם יכולים להוות את הטעם הבלעדי לקיומו, בגדר ה-*raison d'être* להגשתו" (פסק דין מיום 21.7.2024).

בשם המערער: עו"ד מוחמד ספורי, בשם המשיבות: עו"ד תומר בראון.

בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד המדינה בעילה נזיקית – האם אפשרית?

2

עע"מ 4230/24 גיל יחיאל אלמליח נ' מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז בלוד (כבוד השופט שמואל בורשטיין) אשר דחה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד המדינה בטענה שהיה עליה לגלות מראש לציבור על הוראת השעה בעניין מענקי הקורונה.

בית המשפט העליון (כבוד השופט עופר גרוסקופף, בהסכמת כבוד השופטים דפנה ברק-אזר ודוד מינץ) דחה את הערעור, בנימוק הבא: "את הבקשה לאישור שהגישו ביקשו המערערים לעגן, על פני הדברים, בפרט 11 לתוספת השנייה לחוק, שעניינו: "תביעה נגד רשות להשבת סכומים שגבתה שלא כדין, כמס, אגרה או תשלום חובה אחר...". ואולם, הבקשה לאישור מופנית כלפי גביית מס רכישה, אשר גם המערערים מודים כי נעשתה על פי הוראת חוק מפורשת ותקפה. משכך, לא ניתן לומר שפעולת גבייה זו נעשתה "שלא כדין", כפי שדורש הפרט הנזכר, וכי עומדת לנישום זכות "להשבת סכומים". המערערים טוענים אומנם לכשלים שונים שנפלו בהתנהלותה של המשיבה, ובפרט של רשות המיסים, בהקשר הנדון, ובמיוחד בקשר

להעדר יידוע בדבר הכוונה להעביר את הוראת השעה 2020, אך כשלים נטענים אלו מגבשים, לכל היותר (ואיננו מביעים כל עמדה בעניין זה לגופו), עילת תביעה נזיקית לפיצויים – ולא עילת תביעה להשבה כנדרש בפרט 11 לתוספת השנייה. לא בכדי, עילות התביעה העיקריות שעליהן ביססו המערערים את הבקשה לאישור הן רשלנות, הפרת חובה חקוקה ו"פגיעה בעקרון ההסתמכות והציפיה", כלשונם (ראו עמ' 18 לבקשת האישור) – עילות בגין הסדר החוקי הקיים אינו מאפשר לנהל תובענה ייצוגית נגד רשות ציבורית (למחלוקת שהתעוררה ביחס לשאלה האם יש לאפשר שימוש במכשיר התובענה הייצוגית נגד רשויות ציבוריות, ולאישור חוקתיות מערכת הסייגים והמגבלות שנקבעה כפשרה בעקבות זאת, ראו בג"צ 2171/06 כהן נ' יו"ר הכנסת (29.8.2011)). הנה כי כן, הבקשה לאישור איננה מבוססת על עילת תביעה שניתן לנהל ביחס אליה תובענה ייצוגית נגד המדינה לפי התוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות – לא לפי פרט 11, ולא לפי כל פרט אחר לתוספת זו. משכך, דין הערעור שלפנינו להידחות, וזאת מבלי שנידרש לטענות המערערים ביחס ליתר רכיבי פסק הדין קמא" (פסק דין מיום 28.7.2024). בשם המערער: עו"ד אברהם שהין ועו"ד שלמה אשכנזי בשם המשיבה עו"ד יהודה רשתיאן.

"האותיות הקטנות" בתקנון לא מרפאות בהכרח הטעיה צרכנית

3

רעא 5548/24 שופרסל בע"מ נ' ניצן לוי

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופטת שושנה אלמגור) במסגרתה אושר ניהולה של תובענה כייצוגית נגד המבקשת בעניין תוקף תלושי ההנחה שהיא מעניקה ללקוחותיה.

בית המשפט העליון (כבוד השופט עופר גרוסקופף) דחה את הבקשה, על יסוד הנימוקים הנוגעים לדיון בבקשות מסוג זה, תוך שהוא רואה לנכון להוסיף את הדברים הבאים בכל הנוגע לטענת המבקשת על יסוד הוראות התקנון: "טענתה המרכזית של שופרסל, השזורה לאורכה ולרוחבה של בקשת רשות הערעור, מבקשת כביכול להקנות לתקנון האתר מעין מעמד-על בהקשר זה – מעמד אשר שולל את האפשרות כי מכלול המצגים שהציגה בניגוד לאמור בתקנון "עלול[ים] להטעות צרכן", כדרישת סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן. טענה זו לא ניתן לקבל. זאת, בהינתן טיבו של איסור ההטעיה, כאמור, המתחשב בהתרשמותו של הצרכן ממכלול המצגים שמציג בפניו העוסק; ולאור טבעו של התקנון (כמו גם טבעם של ה"אותיות הקטנות" שבעמוד סיום ההזמנה), אשר לעיתים תכופות לא נקרא בעיון על ידי הלקוחות. ודוק, אין בקביעה זו כדי לעודד אי-קריאה של תקנונים בטרם מתן הסכמה להם, ואף לא כדי להפחית ממעמדו החוזי של התקנון, על כל המשתמע מכך. כל שמובהר, ואין בכך לא חידוש ולא הפתעה, הוא שלא כל פגם באופן בו הוצגה עסקה ללקוח ניתן לתקן באמצעות הבהרה מתאימה בתקנון – ובמילים אחרות, שתיאור נכון במסגרת התקנון אינו מהווה "תעודת ביטוח" מפני מצגים מטעים בפרסומים אחרים הנעשים כלפי הלקוח. בשולי הדברים, יוער כי חיזוק לקביעה זו ניתן למצוא אף בהחלטתה של הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן לתת את הצו המנהלי, חרף המצגים בהם מבקשת שופרסל להיתלות בהקשר זה, ובהם התקנון (ראו סעיף 4 לנימוקי הצו). (החלטה מיום 28.7.2024).

בשם המבקשת: עו"ד חגית בלייברג; עו"ד איגור גילביץ'; עו"ד יעל ביטון-דהן

עיכוב ביצוע פסק דין בתובענה ייצוגית

עמ" 5975/24 מדינת ישראל-רשות המסים נ' עו"ד רשף חן

בקשה לעיכוב ביצוע פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב (כבוד השופט חגי ברנר) אשר קיבל תובענה ייצוגית נגד רשות המסים והורה לה להשיב לחברי הקבוצה את סכומי המס שנגבו מהם ביתר, וזאת בתוך ארבעה חודשים.

בית המשפט העליון (כבוד השופט יוסף אלרון) נעתר לבקשה, וזאת בנימוקים הבאים: "כאשר מדובר בבקשה לעיכוב ביצוע החלטה שעניינה תובענה ייצוגית, על בית המשפט לשקול את נזקי הקבוצה המיוצגת כולה אל מול הנזק שייגרם למבקש עיכוב הביצוע. אף יש לשקול אם כתוצאה ממימוש פסק הדין וחלוקת הכספים לחברי הקבוצה, יתעורר קושי במקרה בו הערעור יתקבל וחברי הקבוצה יידרשו להשיב חלק מהכספים שקיבלו. בענייננו, יידרשו משאבים משמעותיים על מנת לבצע בחינה פרטנית של כל אחת מהשומות הנכללות באופן פוטנציאלי בקבוצה (כ- 14,000 על פי הנתען), וזאת גם בהתחשב בבדיקות שבוצעו זה מכבר. בנוסף, בהתחשב בגודל הקבוצה והסכומים המדוברים, היה והערעור יתקבל יידרשו משאבים ניכרים גם על מנת לגבות מכל אחד מחברי הקבוצה את הסכום ששולם לו, ובהחלט עלול להתעורר קושי לעשות כן. מצד שני, אם הערעור יידחה חברי הקבוצה ממילא יקבלו את סכומי ההשבה כפי שנקבעו בפסק הדין מושא הערעור בתוספת ריבית והפרשי הצמדה. אשר על כן, מבלי להביע עמדה ביחס לסיכויי הערעור, מאזן הנוחות הוא שמטה את הכף לקבלת הבקשה. הבקשה מתקבלת אפוא. מובן כי עיכוב הביצוע אינו חל על רכיבי הגמול ושכר הטרחה, אשר לא נכללו בבקשה מלכתחילה." (החלטה מיום 11.8.2024).

בשם המבקש: עו"ד חן אבידוב בשם המשיב: עו"ד אליהו מאיר.

רעיונות, הצעות, דעות ומאמרים ניתן לשלוח אלינו למייל: office@rgl.co.il

לרישום לקבלת ניוזלטר תובענות ייצוגיות במייל ו/או לעיון בגיליונות קודמים היכנסו ללינק:

www.rgl.co.il/newsletter

או סרקו את הברקוד:

הַרְחֵמֵן הוּא יַחְזִיר שְׁבִיטָתָנוּ וְשְׁבִיטַת עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְיִוְצֵאֵנוּ מִכָּל צָרוֹתֵינוּ.
לְרַחֲמָה, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה בְּקֶרֶב, וְאָמְרוּ כָּל הָעַם אָמֵן.

